

Posttraditionelle parforhold

Af Kresten Kay, Bjørn Ribers og Kåre Wenzel

I dagens Danmark bliver parforholdet diskuteret og analyseret som aldrig før. Mediebilledet præges af en række tv-udsendelser om parforhold og diverse magasin- og avisartikler, der omhandler aspekter af samlivet. Tag blot tv-programmer som "Dig og Mig" eller ungdomsprogrammet "Hjerteflimmer". Her er der tale om programmer der direkte diskuterer forskellige aspekter ved kærlighedslivet og problematikkerne ved at indgå i et parforhold. Men også tv-serier som "Nikolaj og Julie" og "Venner" beskriver i høj grad hvordan nutidens mænd og kvinder agerer overfor hinanden, og vi bliver på daglig basis bombarderet med glæderne og besværlighederne ved parforholdet, samt med billeder på hvor let eller svært det er at skifte partneren ud eller vælge at leve alene. Magasiner som "Alt for damerne" eller "Psykologi" har næsten i hver eneste udgivelse artikler der handler om nutidens kærlighedsliv. Det samme billede tegner sig i de landsdækkende aviser.

Igennem mediebilledet kan vi se en tydelig forskel på hvordan parforholdets betingelser har forandret sig i takt med den overordnede samfundsudvikling. Tidligere blev samlivet baseret på et materielt fornuftsfællesskab, hvorimod det i dag etableres ud fra en følelsesmæssig gensidighed og forelskelse. Processen betegnes af den engelske sociolog Anthony Giddens (1994, 1996) som detraditionalisering. Hvor parforholdet tidligere var en grundsten i etableringen af den materielle hverdag, kan man i dag udmærket leve alene uden at lide store økonomiske eller sociale konsekvenser. En del mennesker vælger ligefrem parforholdet fra og tager del i det, der med et populært udtryk kaldes singlekulturen. At et sådant fænomen og muligheden for at leve alene er muligt giver et indblik i en verden, hvor individet i dag er i centrum og den enkeltes frihed i højsædet.

Familieliv og identitet

Familielivets nye betingelser rejser spørgsmålet om hvordan og hvorfor vi indgår i parforhold. Hvorfor dette kompromis med egne individuelle interesser i et forhold, hvor man skal tage hensyn til andre end sig selv? Ovenstående problematik har forfatterne til denne artikel undersøgt i et nyligt afleveret speciale fra Roskilde Universitetscenter med titlen "Parforhold og medier i en refleksiv

modernitet – en undersøgelse af mænds refleksioner over samliv og medier”. Undersøgelsen viser, at fællesskabet ikke behøver gå ud over den enkeltes frihed og muligheder, tværtimod. Et stærkt fællesskab i parforholdet kan være en stabil base, hvorfra de to partnere kan udfolde deres individuelle livsbaner. Refleksionen hos den enkelte handler dermed ikke i så høj grad om et *enten-eller* valg om hvorvidt man skal vælge at træde ind i forholdet. I højere grad drejer den sig om hvordan man finder balancen mellem individualitet og fællesskab i forholdet.

Et centralt fokus for undersøgelsen har været at belyse forholdet mellem mændene som individer og parforholdet som fællesskab, og se på hvilken betydning dette fællesskab har for mændenes selvoplevelse og dannelse af identiteter. Undersøgelsen blev foretaget med udgangspunkt i to vigtige præmisser for den socialpsykologiske forståelse af begrebet identitet: a) at et individs identitet er funderet i og skabt gennem hans eller hendes sociale interaktioner, og b) at der er mange forskellige potentielle identiteter, som man kan veksle imellem. I denne forbindelse er det relevant at se på de hverdagsmæssige interaktioner og interpersonelle samspilsmønstre, som mændene indgår i, ud fra den antagelse, at individets *”personlige såvel som sociale identiteter formidles, udvikles og opretholdes gennem deres sociale interaktioner.”* (Dencik og Westerling 2002). For at forstå hvilke elementer og værdier der udgør mændenes samlede identitet må man se på, hvad der har en meningsgivende og oplevelsesmæssig eller følelsesmæssig værdi for mændene.

Parforholdet belyst kvantitativt og kvalitativt

For at undersøge mænds refleksioner over samlivet og for at forstå hvordan medie billedet indgår i disse refleksioner, har vi adspurgt en gruppe på ni mænd om deres tanker om at forpligtige sig i et fast forhold. Det er postmodernitetens accentuering af individets reflekterende proces over egen væren og handlen i verden (Johansson 2003), som er årsag til, at vi vælger at spørge til, hvordan mændene reflekterer over parforhold og individualitet. Undersøgelsen udforsker dermed et spændingsfelt, eller en balance, mellem individ og fællesskab – og ser på, hvilken rolle medierne har i dette samspil.

Da vi er interesserede i den enkelte mands oplevelse af det at være del af et parforhold, har vi valgt at basere undersøgelsen på individuelle dybdeinterview. Der er tale om kvalitativ forskning, hvor der er afholdt længere enkeltmandsinterview med mændene, med det formål at have tid og rum til at gå i dybden med deres oplevelser og tanker. De ni interviewpersoner er alle mellem 34 og 37 år,

lever i fast forhold med børn og er bosiddende i København. Valget af denne målgruppe er først og fremmest baseret på en formodning om, at mænd i denne aldersgruppe på flere måder må have reflekteret over deres parforhold og at også tanker om familieliv må have en betydning. Men ved at udføre kvalitativ forskning opstår problemet om gyldighed, idet interview med denne specifikke gruppe mænd ikke giver belæg for at kunne foretage statistiske generaliseringer, eller at udtale sig om alle mænd midt i trediverne i Danmark. Derfor har vi sammenholdt disse interview med en større kvantitativ undersøgelse om familieliv i Danmark, betegnet IFUSOFF undersøgelsen, som er udarbejdet af familieforskerne Dencik og Westerling (2003). Her er 1003 mænd og kvinder fra årgang 1968 blevet adspurgt om deres familiære relationer og hverdag ud fra et spørgeskema. Undersøgelsen er baseret på telefoninterview foretaget af Socialforskningsinstituttet (SFI). Undersøgelsens resultater har en høj grad af generaliserbarhed, da antallet af deltagere er af en størrelse der gør undersøgelsen repræsentativ for denne specifikke aldersgruppe af danskere.

Overordnet viser IFUSOFF-undersøgelsen, at 82,1 % af 35-årige danskere lever i fast parforhold, mens kun 17,9 % er enlige. Samtidig viser undersøgelsen, at 71,78 % af 35-årige danskere lever i fast parforhold med børn¹. En meget stor andel af danske mænd og kvinder midt i trediverne lever dermed i faste parforhold. Næsten seks ud af 10 lever i reelle kernefamilier, og kun godt 21 % lever i et forhold uden børn. Dencik og Westerlings undersøgelse tegner hermed et billede af et *relativt konventionelt familiemønster*, hvilket antyder, at parforholdet ikke har mistet sin betydning i samme grad som det ofte afbildes i medierne. Procentsatserne afbilder imidlertid ikke den enkeltes tankemønstre og refleksioner, fordi der i undersøgelsen ikke er plads til, at den enkelte respondent bevæger sig udenfor spørgeskemaets foruddefinerede kategorier og med egne ord formulerer sine tanker. Derfor suppleres disse svar med enkeltinterview ud fra et semistruktureret spørgeskema. Den kvalitative forskning giver her mulighed for at gå i dybden og i en bred og nuanceret grad at lade den enkelte formulere de refleksionsprocesser og bevæggrunde der ligger til grund for deres valg. Kombinationen af den kvalitative og den kvantitative forskning, betegnet metodepluralisme, giver mulighed for at danne et samlet billede af mænd midt i tredivernes samlivsmønstre og refleksionsprocesser.

---

¹ Kilde: IFUSOFF. Antal respondenter: 1003 = 100 %. Westerling, Allan. 2006. *Posttraditionelt familieliv*. Upubliceret Ph.d. manus. In print. Institut for Psykologi: Roskilde Universitetscenter.

Refleksionen erstatter traditionen

Hvordan indgår vi så i parforhold i dag? Hvor samlivsvalg tidligere fulgte det familiemønster, der var defineret af traditionen og ofte blev dikteret af familiens patriarkalske overhoved, beskriver Giddens (1994, 1996) hvordan man som følge af detraditionaliseringen i dag indgår i parforhold ved at stille spørgsmål som: ”*Hvad kan dette gøre for mig?*”. Man er ikke længere bundet af traditionens bånd og kan på en ny måde definere rammerne for hvordan vi ønsker vores parforhold. Det gøres gennem refleksion. Vi ser den samme individorienterede tilgang til parforholdet i vores undersøgelse. Parforholdet etableres ud fra en spontan forelskelse, men mændene oplever, at den initiale tiltrækning afløses af hverdagsmæssige konflikter, modsatrettede individuelle behov og perioder med følelsesmæssig adskilthed. Det stiller krav til den enkeltes evne til at håndtere disse udfordringer.

Fra det punkt er det væsentligt, om parterne er i stand til at tage skridtet fra et forhold funderet i en spontan og emotionelt oplevelsesbaseret gensidig tiltrækning, til at udvikle sig til det, som Fromm (2000 (1956)) betegner *moden kærlighed*, der er baseret på en viljemesig intention. Det nødvendige skift i parforholdet er mændene dels bevidste om, dels er de opsatte på at lykkes med denne transformation fra forelskelse til den gode vilje. Her ændres spørgsmålet til: ”*Hvad kan dette gøre for os?*”, hvorved fællesskabet kommer mere i centrum. På denne måde danner det posttraditionelle parforhold baggrund for to individers fælles vej igennem livet og viser, hvordan mændene netop igennem parforholdet finder stabilitet og styrke til at kunne håndtere andre af livets udfordringer og udfolde sig individuelt. Fælles for mændenes beskrivelse er, at gensidig accept af hinanden som selvstændige individer er et afgørende punkt i arbejdet med at udvikle forholdet mod en højere grad af kærlighedsmæssig modenhed, hvor to autonome individer udgør en fælles og gensidigt berigende helhed. I flere tilfælde nedtoner mændene deres individuelle livsplaner og karrieremål for at tilgodese familiens eller partneres behov. Der er en høj grad af ansvarsfølelse og prioritering af det fælles familieprojekt hos mændene og en støtte til partnerens muligheder for at opnå personlige mål. Samtidig oplever mændene også, at deres partner udviser en tilsvarende imødekommenhed.

Undersøgelsen viser desuden, at rammerne for forholdet og måden det struktureres på, forgår gennem et *dialogisk samarbejde* og forhandling. Dagligdagens pligter, karrieren, familieplanlægningen og kærlighedslivet bliver debatteret, og der forhandles om tider, pligter og tid

til kærlighed, ud fra et ønske om at tilgodese begge parters behov. Det er slående, at vi ikke hører mændene tale specifikt om eksempelvis *ligestilling* eller *demokrati* i forholdet. De aspekter synes at være så fast etablerede i den generation, vi taler med, at vi må konkludere, at det fungerer som grundlæggende vilkår for det posttraditionelle parforhold. Mændenes overvejelser går i stedet på, hvordan samlivet inden for disse rammer skal udfolde sig mest hensigtsmæssigt. Vi ser altså her et eksempel på, hvordan de traditionelle patriarkalske familieformer er i opløsning, men også hvordan samlivsformen erstattes med andre grundlæggende forståelser. De rammer, som her er opløst, er blevet erstattet af nye. En udtalelse som: ”Jeg vil ikke gøre som mine forældre” er kendetegnende for undersøgelsen og et udtryk for, at mændene tager afstand fra den måde hvorpå deres forældre, men også tidligere tiders parforhold fungerede. Det er der flere grunde til. Enten har mændene ikke oplevet et harmonisk forhold hos deres forældre, eller de er blot uenige i den måde deres forældre har indrettet deres forhold på. Men ofte har mændene også blot konstateret, at deres hverdag er en anden end deres forældres, og at der derfor kræves nytænkning på parforholdsområdet. Mændene og deres partnere ser det som en nødvendighed selv at definere deres måde at være sammen på og man kan tale om at refleksionen på denne måde erstatter traditionen (jf. Dencik 2005b).

Et stabilt parforhold giver tryghed i en turbulent verden

Meget i denne undersøgelse tyder på, at *mændene er opsatte på at etablere et stabilt og varigt fællesskab* i en postmoderne tid, hvor foranderlighed og omskiftelighed kendetegner mange af de øvrige områder af deres liv. Det understøttes af Dencik og Westerlings kvantitative undersøgelse, som viser, at en høj procentdel (82,1 %) af danskere midt i trediverne lever i fast parforhold (Westerling 2006). Vi kan se, at mændene både har en høj grad af fællesskab med deres partner på mange områder i livet: materielt, socialt, kulturelt og oplevelsesmæssigt, og vi kan se, hvordan dette fællesskab har en vægtig betydning for mændenes oplevelse af sig selv og for deres identitetsdannelse. En del af mændene understreger, at de oplever en frihed gennem den stabilitetszone, som parforholdet giver dem.

Det er tilsyneladende et paradoks, at mændene kan opleve en frihed i at være forpligtiget i et forhold. Men det skal ses i lyset af den stabilitet som forholdet giver dem i en tid, hvor omskiftelighed på en lang række af livets felter er normen i højere grad end undtagelsen. En fast forankring i et forhold giver derfor stabilitet i et hverdagsliv, der i den postmoderne æra er underlagt konstante forandringer. Der er krav om fleksibilitet og forandringsevillighed på stort set

alle livets arenaer. På arbejdsmarkedet ser man ikke længere at man forbliver i samme stilling hele livet, man bliver ikke det samme som ens farfar og far var, tværtimod er det ved at være kutyme at man skifter spor flere gange i løbet af karrieren. Til denne foranderlighed hører krav om omstillingsparathed; det er en øget kompleksitet, som udfordrer det enkelte individ. I denne æra af omskiftlighed tilbyder parforholdet en tryk base, hvorfra verden kan tackles, og det opleves som befriende. Parforholdet og familielivet kan være en stabilitetszone, hvor den enkelte kan tanke tilknytning og finde tilhør midt i forandringen. Familien og parforholdet tilbyder på denne måde en relation man ikke i samme grad kan finde andre steder, og parforholdet bliver med Denciks (2005a) betegnelse en psykosocial stabilitetszone for individet.

Parforholdet og livet i familien forankrer mændene som individer i et unikt fælles livsrum. I postmodernitetens krav til omstillingsduelighed får parforholdet og familien en særlig status, fordi individet her har mulighed for at forankre sin identitet i et livsrum, der er baseret på den gode vilje, intimitet og gensidighed. I familien har mændene mulighed for at opleve samarbejde og nærhed på en måde, det ikke i samme grad er muligt at etablere på arbejdspladsen eller andre steder i livet. Selve oplevelsen af samhørighed imellem mand og kvinde konstitueres af *hverdagsmæssige tilknytnings handlinger*; en række fælles gøremål, der bekræfter parternes samhørighed og det fælles engagement i forholdet. Parforholdet er garant for kontinuitet, hvor partneren udgør et livsvidne til hverdagen. Samtidig er forholdet og familielivet et værn mod ensomhed og oplevelsen af fragmentering, der er en sideeffekt ved det postmoderne livs mangfoldige udfoldelsesmuligheder.

Refleksionsrelationer og medier

Når vi reflekterer over vores parforhold gør vi det ofte igennem andre. Undersøgelsen viser, at medie billedet, samtaler med venner, familie og partneren er betydningsfulde elementer i hvordan den enkelte definerer sin rolle i parforholdet. Disse refleksionsrelationer udgør en vigtig basis for mændenes dannelse af identitet i deres parforhold. Refleksionsrelationen har den særegenhed, at den er baggrund for dybere samtale om parforholdsproblemer, hvor andre relationer måske ikke indeholder dette lag. Det er ikke med alle at parforholdet diskuteres, men samtalen om parforholdet er central for at forstå hvordan man kan orientere sig i et moderne forhold, der er baseret på følelsesmæssig gensidighed, forhandling og dialogisk samarbejde. For mændene i undersøgelsen er det ikke altid lige let at foretage denne orientering, og de gør brug af mange forskellige vinkler på, hvordan det kan lade sig gøre.

Ud over den konkrete samtale, hvor to mennesker har mulighed for gensidigt at udveksle holdninger, spejler mændene også deres samliv mere indirekte. Denne spejling kan foregå i forhold til medierne, som når man ser hvordan Nikolaj og Julie forvalter deres parforhold i tv serien af samme navn, eller gennem genkendelse af hverdagslivets problematikker, der beskrives i artikler eller debatteres i radioprogrammer (jf. Gergen 2000). Ved her at se hvordan andre håndterer parforholdet kan vi reflektere over, hvordan vores eget forhold fungerer. I undersøgelsen blev denne indirekte spejling taget op, og det var tydeligt, at mændene gjorde brug af medieskabte udtryk og forståelser, når de fortæller om deres parforhold. Dermed antydes det, at mediefladen har en indflydelse på vores oplevelse af det at være i et parforhold ved at bidrage med udtryk og forståelser, vi selv kan gøre brug af.

En ny form for parforhold

På en række centrale områder viser mændene, hvordan de er udtryk for en tid hvor *refleksionen har erstattet traditionen* (Dencik 2005). Parforholdet i postmoderniseringen er gået fra at være defineret af traditionelle kulturelle og samfundsmæssige normer (Giddens 1996) til at være funderet i individets egne refleksive valg og beslutninger. Vi hører fra mændene, at de foretrækker en kvinde, der kan fungere som jævnbyrdig sparringspartner på en lang række af livets områder; både i det hverdagsmæssige arbejde såvel som i følelseslivet, kulturelt og erhvervsmæssigt. De traditionelt opdelte kønsroller med en mandlig forsørger og en kvindelig omsorgsgiver er i høj grad brudt. Denne refleksive parforholdsstruktur kan karakteriseres som et *tokønnet fællesskab*, der bryder med den kønnede asymmetri, som kendetegnede den traditionelle patriarkalske familieform (Nygaard Christoffersen 1999). Vores undersøgelse viser en mand, hvis identitet er sammensat af rollen som både partner, delforsørger, karrieremand og fader. Den samlede identitet som mand udgøres altså af en kombination af forskellige felter (jf. Gergen 2005).

Undersøgelsen tegner et billede af mænd, der er trådt ind i en *ny form for parforhold*, hvor hverdagslivet og beslutningsprocesser er baseret på intentioner om *jævnbyrdighed* mellem mand og kvinde, som står i kontrast til den traditionelle patriarkalske organisering af familielivet. Familien fungerer som et team (Dencik 2005), hvilket indebærer, at de centrale områder i forholdet er struktureret omkring en *refleksiv forhandlingsproces*, hvor begge parter ønsker om karriere og individuelle mål søges imødekommet. Samtidig er der et markant fokus på at tilgodese familiefællesskabet. Et afgørende punkt ved parforholdets betydning synes altså at findes i de

muligheder, som netop dette fællesskab tilbyder. Nemlig at det på en gang giver plads til individuel udfoldelse og tilbyder individet et unikt rum for bekræftelse, identitetsudvikling, forankring og stabilitet.

Kilde:

Kay, K., Ribers, B., Wenzel, K.. 2007. *Parforhold og medier i en reflektiv modernitet – en undersøgelse af mænds refleksioner over samliv og medier*. Speciale ved Institut for Psykologi og Uddannelsesforskning & Institut for Kommunikation: Roskilde Universitetscenter.

Specialet kan rekvireres som pdf fil fra Roskilde Universitetsbibliotek på: www.rub.ruc.dk

Kresten Kay er cand.mag. i psykologi og kommunikation og autoriseret psykoterapeut

Bjørn Ribers er cand.mag. i psykologi og kommunikation

Kåre Wenzel er datamatiker og cand.mag. i psykologi og kommunikation

Diskussionsoplæg til klassen

- Kan I genkende noget fra jeres egne kæresteforhold i medierne?
- Tænker I over det I ser i medierne i forhold til jeres eget liv?
- Hvad kan man sige om parforhold ud fra ni personers udsagn?
- Kan man få andre svar ud fra en spørgeskemaundersøgelse med 1000 mennesker?
- På hvilke andre måder kunne man undersøge, hvordan parforhold i Danmark fungerer?
- Giv eksempler på nogle af de fællesskaber du indgår i: Hvad er deres muligheder og begrænsninger?
- Oplever I at der er forskel på mænd og kvinder i dag? Hvordan er jeres egne kæresteforhold?
- Hvilken betydning har familien for jer?
- Hvordan ønsker I at jeres eget forhold skal være?

Litteratur

- Bauman, Zygmunt. 2002. Fællesskab. En søgen efter tryghed i en usikker verden. København: Hans Reitzels Forlag.
- Dencik, Lars og Jørgensen, Per Schultz (red.).1999. *Børn og familie i det postmoderne samfund*. København: Hans Reitzel.
- Dencik, Lasse & Westerling, Allan. 2002. "Familier i forandring." I: *Humaniora*, 17. Nr. 2: (pp: 3-7).
- Dencik, Lars & Westerling, Allan. 2003. IFUSOFF – et Instrument For Undersøgelse af *Socialt Fællesskab Og Familieliv*. Center for Barndoms- & Familieforskning. Roskilde Universitetscenter. [Online dokument] Tilgængelig på URL: <http://www.baff.ruc.dk/Reports/pdf_reports/no6.pdf#search=%22IFUSOFF%22>. [Accessed 29. september 2006].
- Dencik, Lasse. 2005a. Mennesket i postmoderniseringen – om barndom, familie og identiteter i *opbrud*. Værløse: Billesø & Baltzer.
- Dencik, Lars. 2005b. "INTO THE ERA OF SHIFTS: How everything gets designed in an increasingly non-designed world." In: Dencik, Lars. 2005b. *SHIFT: Design as usual – or a new rising?* Stockholm: Arvenius.
- Fromm, Erich. 2000 (1956). *Kunsten at Elske*. Hans Reitzel: København.
- Giddens, Anthony. 1994. *Intimitetens forandring*. København: Hans Reitzel.
- Giddens, Anthony. 1996. *Modernitet og selvidentitet*. København: Hans Reitzel.
- Gergen, Kenneth J.. 2000 (1991). *The Saturated Self*. New York: Basic Books.
- Gergen, Kenneth J.. 2005. *Virkelighed og relationer*. Århus: Dansk Psykologisk Forlag.
- Hestbæk, Anne-Dorthe. 1999. "Forældreskab i det moderne samfund." i: Dencik, Lars og Schultz-Jørgensen, Per (red.). 1999. *Børn og familie i det postmoderne samfund*. København: Hans Reitzels Forlag. (pp: 159-177).
- Johansson, Thomas. 2003. *Billeder af selvet*. København: Klim.
- Johansson, Thomas. 2005. "At skabe sin identitet – ungdom i et posttraditionelt samfund." *Psykologisk Set*. 22 årg., nr. 59, november 2005. (pp: 4-19)
- Kierkegaard, Søren. 1994 (1843). *Enten-Eller*, Bind 1 og 2. København: Gyldendal.
- Kramer, Mette. 2006. "Partnervalg på film" I: *MedieKultur* nr. 40 – oktober 2006. Århus. Sammenslutningen af Medieforskere i Danmark, Aarhus.

- Kvale, Steinar. 1997. *InterView – En introduktion til det kvalitative forskningsinterview*. København: Hans Reitzel.
- Luhmann, Niklas. 2000. *The Reality of the Mass Media*. Cambridge: Polity Press.
- Nygaard Christoffersen, Mogens. 1999. "Familiens udvikling – den danske model." i: Dencik, Lars og Jørgensen, Per Schultz (red.).1999. *Børn og familie i det postmoderne samfund*. København: Hans Reitzel. (pp: 79-107)
- Ottosen, Mai Heide. 2004. "Børnefamilierne har det jo godt." *Delta*, nr. 3 (pp: 36-39).
- Schrøder, Kim. 2003. "Generelle aspekter ved mediereception? – et bud på en multi-dimensional model for analyse af kvalitative receptionsinterviews." I: *Mediekultur* nr. 35. Sammenslutningen af Medieforskere i Danmark, Aarhus.
- Schultz Jørgensen, Per. 2002. "Den konstruerede identitet" i Løw, O. & Svejgaard, E. (ed.): *Psykologiske grundtemaer*. Århus: KvaN. (p. 230-250).
- Simonsen, Birgitte. 1995: *At forstå unge – forskningsmetodiske overvejelser*. Skriftserie fra Erhvervs- og Voksenuddannelsesgruppen: Roskilde Universitetscenter.
- Sommer, Dion. 1999. "Faderskabet i den radikaliserede modernitet. En undersøgelse af fader-spædbarn-relationen." i: Dencik, Lars og Jørgensen, Per Schultz (red.).1999. *Børn og familie i det postmoderne samfund*. København: Hans Reitzel. (pp: 217-241).
- Themsen, Hanne. 2004. "Den nordiske familieinstitutions aktuelle tilstand." *Psykologisk Set*, 21. årgang, nr. 55, november 2004, (pp: 9-19).
- Westerling, Allan. 2004. "Det moderne familieliv." *Psykologisk Set*, 21. årgang, nr. 55, november 2004 (pp: 3-8).
- Westerling, Allan. 2006. *Posttraditionelt familieliv*. Upubliceret Ph.d. manus, in press. Institut for Psykologi. Roskilde Universitetscenter.